

NIEUWE PUBLIKATIES OVER LANDSLAKKEN VAN BELGIË

door

J.L. van Goethem

Voor globale gegevens over de verspreiding van de land- en zoetwatermollusken van België, dient men terug te grijpen naar de publikaties van W. ADAM, 1947 en 1960.

In Europa kende het malacologisch onderzoek in de loop van de laatste 20 jaar echter een sterke uitbreiding. De 'European Invertebrate Survey' (E.I.S.) die in 1969 startte, heeft hierin zeker een stimulerende rol gespeeld. Een van de doelstellingen van het project is het bevorderen en aanmoedigen van het verzamelen, karteren en interpreteren van gegevens betreffende de verspreiding van ongewervelde dieren in Europa, alsmede van daarmee in verband staande oecologische gegevens.

België verleende ook wat de weekdieren betreft hieraan zijn medewerking. In 1970 kreeg de studie van de Belgische malacofauna een nieuwe impuls dank zij de activiteiten van de afdeling Recente Invertebraten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (K.B.I.N.). Vanaf dat jaar werd ons land door personeel van deze afdeling op uitgebreide schaal bemonsterd, waardoor de reeds aanzienlijke verzamelingen van het Instituut verder aangroeiden. In die periode werden ook een aantal soorten, waaronder *Boettgerilla pallens* SIMROTH, 1912, als nieuw voor de Belgische fauna beschreven (J.L. van GOETHEM, 1972).

In 1977 kreeg deze faunistische en oecologische survey een nog grotere dimensie dank zij een toelage van het Belgisch Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek (F.K.F.O.) en met de medewerking van vooral het Laboratorium voor Algemene Dierkunde (Directeur Prof. Dr. W.N. VERHEYEN)

van het Rijksuniversitair Centrum Antwerpen (R.U.C.A.). Van 1977 tot 1982 bemonsterden Dr. R. MARQUET en de heer W. WENDELEN in het raam van een F.K.F.O.-project 1.516 lokaliteiten verspreid over geheel België. Zij verzamelden 2.753 monsters die ongeveer 130.000 exemplaren van landslakken vertegenwoordigen.

Deze werkzaamheden resulteerden in een doctoraatsproefschrift (R. MARQUET, 1982) dat een basiswerk vormt voor alle later onderzoek inzake verspreiding en oecologie van landmollusken van België. Dit omvangrijke werk zal in de komende jaren in een aantal afleveringen in diverse tijdschriften worden gepubliceerd.

Los van dit velwerk werd ook 'binnenskamers' een omvangrijk programma uitgevoerd. Sinds 1979 worden namelijk alle gegevens afkomstig van de verzamelingen van het K.B.I.N. gecodeerd en ingelezen in de computer. Na voltooiing van dit bijzonder uitgebreide en tijdrovende werk, zal het mogelijk zijn de beschikbare informatie voor allerlei doeleinden, ook andere dan zuiver wetenschappelijke, op een praktische wijze te gebruiken. Een voorbeeld hiervan is de vaststelling van de explosieve uitbreiding van twee naaktslakkensoorten (*Boettgerilla pallens* en *Deroceras caruanae*) tijdens de zeventiger jaren. De gegevens die hierover aan het licht kwamen zijn zo merkwaardig dat besloten werd hierover twee posters voor te stellen op het 8ste Internationaal Malacologisch Congres in Boedapest, 1983. Daarenboven worden deze gegevens in een wat uitgebreider vorm gepubliceerd in de reeks 'Studiedocumenten', een uitgave van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (zie verder).

Het uiteindelijke streefdoel wordt echter de publikatie van een up to date 'Atlas van de Landslakken van België', die naar wij hopen over een paar jaar zal kunnen verwezenlijkt worden. Doch hiervoor zouden de auteurs nog graag beroep doen op de vele faunistische- en eventueel ook oecologische gegevens die in het bezit zijn van Nederlandse en Belgische malacologen. Ik hoop over enige tijd andermaal over wat plaatsruimte in dit Correspondentienblad te mogen beschikken voor het publiceren van een oproep tot medewerking aan deze Atlas, waarbij uiteraard de nodige praktische aanwijzingen zullen vermeld worden.

Maar zover zijn wij nog niet. De verwezenlijking van deze Atlas zal alleszins nog een hele poos op zich laten wachten. Aan de andere kant zijn er de sinds 1970 gedane investeringen in personeel, tijd en geld, die een schat aan gegevens hebben opgeleverd. Daarom hebben wij gemeend bepaalde actuele onderwerpen met betrekking tot de verspreiding van landslakken alvast als een aparte publikatie uit te werken. De behandelde problematiek zou overigens in een 'Atlas' nooit zo uitgebreid aan bod kunnen komen.

Onlangs is de eerste van deze reeks publikaties verschenen:

WILDE, J.J. DE, J.L. VAN GOETHEM & R. MARQUET, 1983. Over de verspreiding, de uitbreiding en de oecologie van *Boettgerilla pallens* SIMROTH, 1912 in België.- Studiedocument van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, 12: 1-31, figs 1-4, kaarten 1-43.

Er bestaat ook een Franstalige versie:

WILDE, J.J. DE, J.L. VAN GOETHEM & R. MARQUET, 1983. Sur la distribution, l'extension et l'écologie de *Boettgerilla pallens* SIMROTH, 1912 en Belgique.- Document de Travail de l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique, 13: 1-31, figs 1-4, cartes 1-43.

Het doel van beide publikaties is, aan de hand van een aantal kaarten met UTM-grid, de verspreiding en de uitbreiding van de wormnaaktslak in België weer te geven en te bespreken. Zoals bekend ligt het oorspronkelijk

areaal van deze soort in de Kaukasus. Naast een korte beschrijving van de naaktslak, worden een aantal tot nu toe niet gepubliceerde oecologische gegevens over B. pallens vermeld. Doch de meeste aandacht gaat naar de evolutie van de verspreiding van de wormnaaktslak in België. Als men bedenkt dat de eerste vermelding voor België pas dateert van 1967 (A.W. JANSSEN, Stavelot) dan blijkt deze naaktslak zich in nauwelijks 15 jaar tijd goed te hebben ingeburgerd. Momenteel is zij een algemene soort voor de Belgische fauna.

Andere publikaties o.m. over soorten van het genus Deroceras kunnen binnenkort verwacht worden.

Rest mij nog te vermelden dat de publikaties over Boettgerilla pallens te koop zijn bij het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen tegen de prijs van 60 B.F. Verzendingskosten zijn extra: voor één of twee ex. naar Nederland + 20 B.F.; in België zelf + 16 B.F. Bestellingen worden ook uitgevoerd na storting op gironummer 000-0091681-16 van het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, B-1040 BRUSSEL.

LITERATUUR

ADAM, W., 1947. Révision des mollusques de la Belgique. I. Mollusques terrestres et dulcicoles.

Mém. Mus. r. Hist. nat. Belg., 106: 1-298, figs 1-4, pls 1-6, 162 cartes.

ADAM, W., 1960. Mollusques. I. Mollusques terrestres et dulcicoles.

Inst. r. Sci. nat. Belg., Faune de Belgique: 1-402, figs 1-163, pls 1-16, cartes A-D.

MARQUET, R., 1982. Studie over de verspreiding en de oecologie van de Belgische landmollusken. Doctoraatsproefschrift U.I.A.: 1-567, bijlagen 1-435.

VAN GOETHEM, J.L., 1972. Contribution à l'étude de Boettgerilla vermiciformis WIKTOR, 1959 (Mollusca Pulmonata). Bull. Inst. r. Sci. nat. Belg., 48(14): 1-16, figs 1-26, 1 pl.

Afdeling Recente Invertebraten
Koninklijk Belgisch Instituut
voor Natuurwetenschappen
Vautierstraat 29
B-1040 BRUSSEL